

Pasvalio M. Katiliškio viešosios bibliotekos
konkursui

Pasvalio Petro Vileišio gimnazija

Laura Baltušiuonaite
2^E klasės mokinė

**GAIMTOŠ VAIZDAI M. KATILIŠKIO
NOVELĖJE "KAITRA"**

Mokytoja
R. Szubinskiene

Pasvalys
2005 m.

Gamtos vaizdai M. Katiliškio novelėje „Daitra“

Albinas Marius Vaitkus gimė Gruzdžiūose, Šiaurinių apskrityje. Po tarnybos kariuomenėje dirbo Pasvalyje vietinės bibliotekos vedėju. Pasitraukęs iš Lietuvos jis pasikeitė pavardę į Marius Katiliškis. Videofilme „Iš prisiminimų apie M. Katiliškį“ pasakojama, kad rašytojas pažino kiekvieną medį, kiekvieną paukštelį, žolelę. Savo žinias jis pritaikė ir rašydamas „Daitrą“ – tai novelė iš romano „Užuovėja“.

„Daitroje“ tikrai daug dėmesio skiriama gamtos aprašymams. Rašytojas pastebi, kaip bitutės „sunkiai bevaldydamos geltonas kojas, ropoja iš liūtazandžio suskleistų auselių į placią ir skaisčią kaip saulė žinią. Linda į tamsiai mėlynus čebatėlius ir skendo giliose tuliponų taurėse, tartum sudėtoje maldai vaiko rankutėse. Braudė razetose, savo pilkumą suliedamos su tų žiedelių pilkumu“. Vien šioje citatoje paminėti penkių gėlių pavadinimai, o visoje novelėje jų galima rasti dar daugiau: smidrai (nors nesu tikra, kad tai gėlės), piliazorės, liežuviai, rūtės, jurginai... Jų pilna

iz darželiu, „nutaškyta rausvais žiedų la-
šeliais“ aprašyme. Daugelio paminėtų gelių aš
net nesu mačiusi.

M. Datiliškis augalus palygina su žmogumi-
levendų krūmo pumpurai „vietomis jau žio-
josi, proplyšdami baltais kaip vaiko šypsena
lapeliais“. Tokie pastebėjimai „pagyvina“ darželį,
suteikia žaismingumo. Švelnis kaime gausu
ne tik gelių, bet ir medžių, žolių.

Autorius, skirtingai negu kiti rašytojai, suge-
ba perteikti gamtos grožį. Čia paprasčiau-
siems žolėms, piktyžolėms teikiama tiek pat dė-
mesio kaip ir gražiausioms gėlėms. Nepamirš-
tama ir sužėlusio tuščioje sodyboje pieva,
ir „perdžiūvusios obelys, apdžiūvusiom šakom,
iki pusiaujo įbridusios į smilgas ir kumelrūgš-
tes, ir užakę takeliai, sužėlusios dilgynės,
varnalėšos, kmynai, kurčių „žydėjimas visų žo-
lių audeklų dengė lyg ryto šarma“. Nepas-
tebėtas nepaliekta net apynys. Tarp visos aug-
menijos „maišosi“ įvairūs gyvūneliai, paukš-
čiai: žiogeliai, svirpliai, karveliai, katinas,
gandras, ėriukai ir kt. Didelė sumaištis įvyksta
žvėblių gyvenime. „Lauky ir mišky platybė
pervirš pilna kraupios gyvasties“.

M. Katiliškis kuva nepaprastus vaizdus: „Medžių lapai tik tik juolėja. Spinduliai smelkėsi pro juos, mirguliuodami auksu. Ir ant žemės jų dėmės krebždejo tartum aplink skruzdėlyną“, „tik tavaruoja padūmavę pakraščiai ir į saulei atvertą vargą rėžėlis taurę varva jos auksinių spindulių lašai“. Visa tai yra ir mūsų kasdienybėje, tik mes to nepastebime.

Gamta šioje novelėje „vaidina“ bene pagrinadinį vaidmenį. Rašytojas ją aprašo gražiausiais žodžiais, kokius tik galima rasti. Yra palyginimų: gėlės lyginamos su saule, vaiko rankutėmis, šypsena, kmynai - su ryto šarma; yra epitetai: vikiša „pašakneje trimis glėbiais neapimama, gumbuota, nusivijusi virvėmis ir gyslemis“. Meniška aprašyta gamta rodo, kad ir pats M. Katiliškis mylėjo ir gerai pažino gamtą.